

ЗМІСТ

У пошуках колективної душі XIII

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНИ ЕВОЛЮЦІЇ НАРОДІВ

Вступ

Сучасні ідеї рівності та психологічні засади історії 2

Виникнення та розвиток ідеї рівності. Спричинені нею наслідки. У що обійшлося вже її застосування. Нинішній її вплив на маси. Завдання, намічені в цій праці. Дослідження головних чинників загальної еволюції народів. Чи виникає ця еволюція з установ? Чи не містять в собі елементи кожної цивілізації, установи, мистецтва, вірування тощо, відомих психологічних основ, властивих кожному народу зокрема? Значення випадку в історії й незмінні закони. Труднощі зміни спадкових ідей у певному суб'єкті.

Книга I

Психологічні характери рас

Розділ I. Душа рас 5

Як натуралісти класифікують види. Застосування до людей їх методів. Дефектна сторона чинних класифікацій людських рас. Основи психологічної класифікації. Середні види порід. Як спостереження дає змогу їх класифікувати. Фізіологічні фактори, які визначають середній тип раси. Вплив предків і вплив безпосередніх батьків. Загальне психологічне підґрунтя, яким володіють всі особи раси. Величезний вплив вимерлих поколінь на нинішні покоління. Математичні причини такого впливу. Як колективна душа поширилася від родини до села, міста та провінції. Переваги та небезпеки дизайну міста. Обставини, за яких формування колективної душі неможливе. Приклад з Італії. Як природні раси поступилися місцем історичним расам.

Розділ II. Межі мінливості характеру рас 10

Мінливість характеру рас, а не його сталість, є очевидним правилом. Причини цього правила. Незмінність основних рис та мінливість вторинних рис. Асиміляція психологічних особливостей з незмінними ознаками та змінними ознаками видів тварин. Середовище, обставини, виховання діють тільки на побічні психологічні

особливості. Приховані можливості характеру. Приклади з різних епох. Люди терору – ким би вони стали в інші часи. Як, незважаючи на революції, зберігаються національні характери. Різні приклади. Висновок.

Розділ III. Психологічна ієрархія рас.....13

Психологічна класифікація, як і анатомічні класифікації, основана на спостереженні невеликої кількості незмінних та фундаментальних ознак. Психологічна класифікація людських рас. Примітивні раси. Нижні раси. Середні раси. Вищі раси. Психологічні елементи, сукупність яких уможливорює цю класифікацію. Елементи, які мають найбільше значення. Характер. Мораль. Інтелектуальні якості змінюються за допомогою виховання. Якості характеру незмінні й становлять незмінний елемент кожного народу. Їх роль в історії. Чому різні раси не можуть порозумітися і впливати одна на одну. Причини неможливості змусити нижчу цивілізацію прийняти вищу цивілізацію.

Розділ IV. Прогресивна диференціація індивідів і рас.....18

Нерівність між різними особами раси тим більша, чим вища ця раса. Психічна рівність усіх індивідів нижчих рас. Порівнювати треба не середні показники народів, а їхні верхні верстви, щоб оцінити відмінності, які розділяють раси. Прогрес цивілізації має тенденцію до розмежування все більшої кількості особин і рас. Наслідки цієї диференціації. Психологічні причини, які заважають їй стати занадто значною. Різні особи вищих рас дуже диференційовані з погляду інтелекту і дуже мало з погляду характеру. Наскільки спадковість має тенденцію до постійного зменшення переваг індивідуума над середнім типом раси. Анатомічні спостереження, що підтверджують прогресивну психологічну диференціацію рас, особин і статей.

Розділ V. Формування історичних рас.....23

Як формувалися історичні раси. Умови, які дають змогу різним расам зливатися, утворюючи єдину расу. Вплив кількості осіб, які контактують, нерівність їх характерів, походження тощо. Результати схрещувань. Причини великої неповноцінності перехідних порід. Мобільність нових психологічних характерів, які створені схрещуванням. Як закріплюються ці характери. Критичні періоди історії. Схрещування є важливим чинником утворення нових рас і, водночас, потужним чинником розпаду цивілізації. Важливість кастового режиму. Вплив середовища. Середовище може діяти лише на нові раси, які перебувають у процесі формування, схрещування яких розклало ознаки, успадковані від предків. На древні раси навколишнє середовище не діє. Різні приклади. Більшість історичних рас Європи досі перебувають на стадії формування. Політичні та соціальні наслідки. Чому період формування історичних рас скоро закінчиться.

Книга II

Як психологічні характери рас проявляються
в різних елементах їх цивілізацій**Розділ I. Різні елементи цивілізації як зовнішній прояв душі народів 27**

Елементи цивілізації є зовнішніми проявами душі народів, які їх створили. Важливість цих неоднакових елементів різниться від одного народу до іншого. Мистецтво, література, установи тощо відіграють, залежно від народів, основну роль. Приклади, які надали в давнину єгиптяни, греки та римляни. Різні елементи цивілізації можуть проходити еволюцію, яка не залежить від загального прогресу цієї цивілізації. Приклади мистецтв, що вони передають. Неможливо знайти в одному елементі цивілізації мірило рівня цієї цивілізації. Елементи, які забезпечують перевагу народу. Незначні з погляду філософії елементи можуть бути значно вищими соціально.

Розділ II. Як змінюються установи, релігії та мови 34

Вищі раси не можуть, як нижчі раси, несподівано перетворити елементи своєї цивілізації. Протиріччя, які демонструють народи, що змінили свої релігії, свої мови та своє мистецтво. Випадок Японії. Чому ці зміни лише очевидні. Глибокі трансформації, яких зазнали буддизм, брахманізм, іслам і християнство, відповідно до рас, які їх прийняли. Зміни, які зазнають установи та мови відповідно до раси, яка їх приймає. Як слова, що розглядаються як відповідні в різних мовах, виражають дуже різні ідеї та способи мислення. З цієї причини неможливо перекладати певні мови. Чому в підручниках з історії цивілізація народу іноді здається такою, що зазнала глибоких змін. Межі взаємного впливу різних цивілізацій.

Розділ III. Як перетворюється мистецтво 41

Використання принципів, які раніше застосовували до вивчення еволюції мистецтв східних народів. Єгипет. Релігійні ідеї, з яких випливає його мистецтво. Те, що стало його мистецтвом, переносилося на різні раси: ефіопів, греків та персів. Первісна неповноцінність грецького мистецтва. Повільна еволюція. Сприйняття та еволюція в Персії грецького мистецтва, єгипетського мистецтва та ассирійського мистецтва. Перетворення мистецтва залежать від раси, а не від релігійних вірувань. Приклади великих перетворень, яких зазнало арабське мистецтво відповідно до рас, що прийняли іслам. Застосування наших принципів для дослідження походження та еволюції мистецтва Індії. Індія та Греція черпали з тих самих джерел, але через різноманітність рас вони прийшли до мистецтв, між якими немає спорідненості. Величезні трансформації, яких архітектура зазнала в Індії відповідно до рас, які її населяють, незважаючи на схожість вірувань.

Книга III

Історія народів як наслідок їх характеру

Розділ I. Як інституції походять від душі народів50

Історія народу завжди випливає з його ментальної конституції. Різні приклади. Як політичні інститути Франції походять від душі раси. Їх реальна незмінність за їх уявної мінливості. Наші різні політичні партії ставлять, під різними назвами, однакові політичні цілі. Їх ідеалом завжди є централізація та руйнування індивідуальної ініціативи на благо держави. Як Французька революція лише виконала програму старої монархії. Протиставлення ідеалу англосаксонської раси латинському ідеалу. Ініціатива громадян замінена ініціативою держави. Інститути народів завжди випливають із їхніх характерів.

Розділ II. Застосування вищезазначених принципів до порівняльного дослідження еволюції США та іспансько-американських республік.....54

Англійський характер. Як формувалася американська душа. Твердість відбору, створена умовами існування. Примусове зниження нижчих елементів. Негри та китайці. Причини процвітання США та занепаду іспансько-американських республік, незважаючи на однакові політичні інститути. Вимушена анархія іспансько-американських республік як наслідок неповноцінності характерів раси.

Розділ III. Як зміна душі рас модифікує історичну еволюцію народів60

Вплив чужорідних елементів негайно перетворює душу раси, а отже, і її цивілізацію. Приклад римлян. Римська цивілізація була знищена не військовими навалами, а мирними вторгненнями варварів. Варвари ніколи не мріяли знищити Імперію. Їх вторгнення не мали характеру завоювань. Перші франкські вожді завжди вважали себе чиновниками на службі Римської імперії, вони завжди поважали римську цивілізацію і думали тільки про її продовження. Лише з VII століття варварські ватажки Галлії почали вважати імператора своїм вождем. Повна трансформація римської цивілізації була наслідком не руйнування, а прийняття античної цивілізації новою расою. Сучасні вторгнення в США. Громадянські чвари та поділ у незалежних і конкуруючих державах, які вони готують. Навали іноземців у Францію та їх наслідки.

Книга IV

Як змінюються психологічні характери рас

Розділ I. Роль ідей у житті народів64

Провідних ідей кожної цивілізації завжди дуже мало. Надзвичайна повільність їх народження та їх зникнення. Ідеї впливають на поведінку тільки після того, як вони перетворилися на почуття, тоді вони стають частиною характеру. Саме завдяки повільності еволюції ідей цивілізація має певну стійкість. Як встановлюються ідеї. Дія міркувань абсолютно нікчемна. Вплив твердження та

престижу. Роль переконаних і апостолів. Спотворення, яких зазнають ідеї в натовпі. Загальноприйнята ідея незабаром впливає на всі елементи цивілізації. Саме завдяки спільності ідей люди будь-якого віку мають ту сукупність середніх концепцій, що робить їх дуже схожими у своїх думках і діях. Ярмо звичаїв та ідей – воно зменшується лише в критичні епохи історії, коли старі ідеї втратили свій вплив і ще не замінені. Цей критичний вік є єдиним, коли можна допускати обговорення ідей. Догми можна підтримувати тільки в тому випадку, якщо їх не обговорюють. Народи не можуть змінювати свої ідеї та свої догми без необхідності негайно змінити свою цивілізацію.

Розділ II. Роль релігійних чинників у еволюції цивілізацій 73

Переважаючий вплив релігійних ідей. Вони завжди були найважливішим елементом у житті народів. Більшість історичних подій, а також політичні та соціальні інститути походять від релігійних ідей. З новою релігійною ідеєю завжди народжується нова цивілізація. Сила релігійного ідеалу. Його вплив на характер. Він спрямовує всі здатності до однієї мети. Політична, мистецька та літературна історія народів є дочкою їхніх вірувань. Найменша зміна стану віри народу призводить до цілої низки перетворень в його існуванні. Різні приклади.

Розділ III. Роль великих людей в історії народів 76

Великий прогрес кожної цивілізації завжди здійснювала невелика еліта вищих умів. Сутність їхньої ролі. Вони синтезують всі зусилля раси. Приклади, надані великими відкриттями. Політична роль великих людей – вони втілюють домінуючий ідеал своєї раси. Вплив великих людей, що страждають на галюцинації. Геніальні винахідники перетворюють цивілізацію. Фанатики і галюцианти творять історію.

Книга V

Розпад характеру рас та їх занепад

Розділ I. Як цивілізації згасають і вмирають 80

Розпад психологічних видів. Як спадкові задатки, що формувалися століттями, можуть бути швидко втрачені. Народи завжди потребують дуже багато часу, щоб піднятися на високий рівень цивілізації, а іноді дуже короткого часу, щоб впасти з нього. Головним чинником занепаду народу є зниження його характеру. Механізм розпаду цивілізації досі був однаковим для всіх народів. Симптоми занепаду, які спостерігаються в деяких латинських народів. Розвиток егоїзму. Зменшення ініціативи та волі. Зниження характеру та моральності. Сучасна молодь. Можливий вплив соціалізму, його небезпека та сила. Як він приведе цивілізації, які його приймуть, до варварських форм еволюції. Народи, серед яких він може перемогти.

Додатки 88

Як гине провідна каста. Розклад демократичної правлячої верстви

Розділ II. Загальні висновки 92

ПСИХОЛОГІЯ НАТОВПУ

Передмова	96
-----------------	----

Вступ

Епоха натовпу	99
----------------------------	----

Еволюція сучасної епохи. Великі зміни цивілізації є результатом змін у мисленні людей. Сучасна віра в силу натовпу. Це змінює традиційну державну політику. Як відбувається прихід нижчих класів і як вони здійснюють свою владу. Наслідком могутності натовпу є його руйнівна дія. Саме через дію натовпу відбувається розпад цивілізації, що стали архаїчними. Загальне незнання психології натовпу. Важливість вивчення натовпу для законодавців і державних діячів.

Книга I

Душа натовпу

Розділ I. Загальна характеристика натовпу. Психологічний закон його духовної єдності	105
---	-----

Що становить натовп з психологічного погляду. Велелюдного зібрання індивідів недостатньо для утворення натовпу. Спеціальний характер психологічного натовпу. Сталі ідеї і почуття в індивідів, які утворюють такий натовп, та зникнення їх власної особистості. В натовпі завжди переважає несвідоме. Припинення діяльності півкуль головного мозку і переважання спинного мозку. Пониження розумових здібностей і повна зміна почуттів. Зміна почуттів може бути крапцюю або гіршою від тих, які притаманні окремим особам, що утворюють натовп. Натовп так само легко стає героїчним, як і злочинним.

Розділ II. Почуття і моральність натовпу	113
---	-----

§1. Імпульсивність, мінливість і дратівливість натовпу. *Імпульси, яким підкоряється натовп, досить сильні, щоб знищити особисті інтереси. Ніщо не навмисне в натовпі. Вплив раси.*

§2. Вразливість до навіювань та легковірність натовпу. *Послух натовпу навіюванню. Образи, викликані в його свідомості, приймаються за реальні. Чому ці образи схожі на всіх людей, які утворюють натовп. Зникнення відмінності між вченим і недоумком у натовпі. Різні приклади ілюзій, яким піддаються всі особи натовпу. Неможливість вірити свідченням натовпу. Одностайність показів багатьох свідків найменш придатна для підтвердження якогось факту. Низьке значення підручників з історії.*

§3. Перебільшення та однобічність почуттів натовпу. *Натовпи не знають ні сумнівів, ні невизначеності, завжди йдуть до крайнощів. Їх почуття завжди надмірні.*

§4. Нетерпимість, авторитаризм і консерватизм натовпу. *Причини цих почуттів. Покора натовпу перед сильним авторитетом. Миттєві революційні інстинкти натовпу не заважають йому бути надзвичайно консервативним.*

§5. Моральність натовпу. *Моральність натовпу, відповідно до навіювання, може бути значно нижчою або значно вищою, ніж у осіб, які його утворюють. Пояснення та приклади. Натовп рідко керується особистими інтересами, які, найчастіше, є винятковим мотивом вчинків окремих індивідів. Моралізувальна роль натовпу.*

Розділ III. Ідеї, міркування та уява натовпу 126

§1. Ідеї натовпу. *Основні та побічні ідеї. Як суперечливі ідеї можуть існувати одночасно? Перетворення, яких повинні зазнати вищі ідеї, для того щоб стати доступними для натовпу. Соціальна роль ідей не залежить від істини, яку вони можуть містити.*

§2. Міркування натовпу. *На натовпи не можна впливати міркуваннями. Судження натовпу завжди дуже низькі. Ідеї, асоційовані натовпом, мають лише вигляд аналогій та послідовності.*

§3. Уява натовпу. *Натовп мислить образами, і ці образи виникають один за одним без будь-якого зв'язку. Натовп особливо вражає чудова сторона речей. Чудові та легендарні – справжні опори цивілізації. Народна уява завжди була основою сили державних діячів. Як факти здатні вражати уяву натовпу?*

Розділ IV. Релігійні форми, яких набувають всі переконання натовпу 132

Що викликає релігійне почуття – це не залежить від поклоніння якомусь божеству. Його особливості. Сила вірувань, які набули релігійних форм. Різні приклади. Народні боги ніколи не зникали. Нові форми, в яких вони відроджуються. Релігійні форми атеїзму. Значення цих понять із історичного погляду. Реформація, Варфоломійська ніч, терор та всі подібні події є наслідком релігійних почуттів натовпу, а не окремих індивідів.

Книга II

Погляди і вірування натовпу

Розділ I. Непрямі рушійні сили переконань і думок натовпу 136

Підготовчі фактори переконань натовпу. Поява цих переконань є наслідком попереднього розвитку. Вивчення різних причин цих переконань.

§1. Раса. *Її переважний вплив, у якому виражається вплив предків.*

§2. Традиції. Вони є синтезом душі раси. Соціальне значення традицій. Що робить їх шкідливими після необхідності. Натопв є найстійкішим захисником традиційних ідей.

§3. Час. Він послідовно готує встановлення вірувань, а потім їх знищення. Саме завдяки йому з хаосу відновлюється порядок.

§4. Політичні та соціальні установи. Помилкове уявлення про їхню роль. Їх вплив надзвичайно слабкий, вони є наслідками, а не причинами. Люди не можуть обирати установи, які їм здаються найкращими. Установи – це етикетки, які прикривають однією загальною назвою найрізноманітніші речі. Як можна створювати конституції. Потреба деяких народів у певних теоретично поганих установах, таких як централізація.

§5. Освіта і виховання. Сучасні помилкові уявлення про вплив освіти на натопв. Статистичні показники. Деморалізуюча роль латинського виховання. Вплив, який могла б мати освіта. Приклади, які можна знайти у різних народів.

Розділ II. Безпосередні рушійні сили поглядів натопву 148

§1. Образи, слова і гасла. Магічна сила слів і гасел. Сила слів пов'язана з образами, які ними створюються, і не залежить від їхнього справжнього значення. Ці образи змінюються від віку до віку, від раси до раси. Старіння слів. Приклади істотних змін значення деяких дуже поширених слів. Зміна сенсу слів відповідно до раси. Різні значення слова “демократія” в Європі та в Америці.

§2. Ілюзії. Їх значення. Вони є основою всіх цивілізацій. Соціальна необхідність ілюзій. Натопви завжди віддають перевагу ілюзіям над істиною.

§3. Досвід. Тільки досвід може встановити в душі натопву необхідні істини і зруйнувати ілюзії, які стали небезпечними. Досвід діє лише в тому випадку, якщо його часто повторюють. Що коштує досвід, щоб переконати натопв.

§4. Глузд. Нікчемність його впливу на натопв. На натопв можна впливати, лише діючи на його несвідомі почуття. Роль логіки в історії. Таємні причини неймовірних подій.

Розділ III. Лідери натопву та їх способи переконання 156

§1. Лідери натопву. Інстинктивна потреба всіх індивідів у натопві підкорятися ватажкові. Психологія ватажків. Тільки ватажки можуть створити віру й організувати натопв. Насильницький деспотизм ватажків. Класифікація ватажків. Роль, яку відіграє воля.

§2. Способи дії лідерів: твердження, повторення, зараження. Відносна роль всіх цих чинників. Як зараження поширюється від нижчих шарів до верхніх шарів суспільства. Популярна думка незабаром стає загальним думкою.

§3. Престиж. Визначення і класифікація престижу. Престиж набутий і особистий. Різні приклади. Як зникає престиж.

Розділ IV. Межі мінливості переконань та думок натовпу 169

§1. Постійні переконання. *Незмінність деяких загальних переконань. Вони є провідниками цивілізації. Складність викоринити їх. Як нетерпимість становить для людей чесноту. Філософська безглуздість загальної віри не може перешкодити її поширенню.*

§2. Мінливі думки натовпу. *Надзвичайна мінливість думок, які не впливають із загальних переконань. Очевидні зміни ідей і вірувань менш ніж за століття. Фактичні межі цих змін. Нинішнє зникнення загальних вірувань та надзвичайне поширення преси роблять сьогоднішні думки все рухливішими. Як думки натовпу схилиються у більшості питань до байдужості. Безсилля урядів керувати думками натовпу. Нинішня роздробленість думок перешкоджає їхній тиранії.*

Книга III**Класифікація і опис натовпів різних категорій****Розділ I. Класифікація натовпів** 176

Загальний поділ натовпу. Його класифікація.

§1. Різномірний (гетерогенний) натовп. *Як він утворюється. Вплив раси. Душа натовпу виражена тим слабше, чим сильніша душа раси. Душа раси виражає стан цивілізації, душа натовпу – стан варварства.*

§2. Однорідний (гомогенний) натовп. *Поділ однорідного натовпу. Секти, касты та класи.*

Розділ II. Злочинний натовп 179

Так званий злочинний натовп. Натовп може бути злочинним з погляду закону, але не буде таким із психологічного погляду. Повна несвідомість вчинків натовпу. Різні приклади. Психологія “версневиків”. Їхні міркування, чуйність, жорстокість і мораль.

Розділ III. Присяжні засідателі суду присяжних 182

Присяжні суду присяжних. Загальна характеристика присяжних. Статистика показує, що їх рішення не залежать від їх складу. Як справити враження на присяжних? Слабка дія міркувань. Способи переконання, до яких вдаються знамениті адвокати. Характер злочинів, щодо яких присяжні виявляють поблажливість або суворість. Корисність інституту присяжних та надзвичайна небезпека його заміни суддями.

Розділ IV. Натовп виборців 187

Загальні риси виборчих натовпів. Як ми їх переконуємо? Якості, якими повинен володіти кандидат. Потреба в престижі. Чому робітники і селяни так рідко

вибирають кандидатів з-поміж себе? Могутній вплив слів і гасел на виборця. Загальний аспект виборчих дискусій. Як формуються думки виборця? Влада комітетів – вони являють собою найнебезпечнішу форму тиранії. Комітети Революції. Загальне виборче право замінити не можна, незважаючи на його незначну психологічну цінність. Чому результати голосування залишаться такими ж навіть в тому випадку, якщо виборчі права будуть надані лише обмеженому класу громадян? Що означає загальне виборче право у всіх країнах?

Розділ V. Парламентські асамблеї 192

У парламентському натовпі спостерігається більшість рис, які притаманні різнорідному, не анонімному натовпу. Однобічність думок. Сприйнятливість до навіювання і межі навіювання. Невідворотні фіксовані думки та мобільні думки. Чому переважає нерішучість. Роль ватажків. Причини їх престижу. Вони є справжніми володарями зібрань, голоси яких, однак, є лише голосами невеликої меншості. Могутність ватажків абсолютна. Елементи їхнього ораторського мистецтва. Слово і образи. Психологічна необхідність, щоб лідери були загалом переконані та обмежені. Промовець, який не має престижу, не зможе змусити прийняти свої доводи. Перебільшення почуттів, як хороших, так і поганих. Автоматизм, що виражається в певні моменти. Засідання Конвенту. Випадки, коли зібрання втрачає характерні риси натовпу. Вплив фахівців із технічних питань. Переваги і небезпеки парламентської системи в усіх країнах. Вона пристосована до сучасних потреб, але спричиняє фінансові витрати і прогресивне обмеження всіх свобод. Висновки до книги.